

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата економічних наук, доцента
Дискіної Анастасії Аркадіївни
на дисертаційну роботу Бирки Марії Ігорівни
«Розвиток системи залучення
прямих іноземних інвестицій на підприємства»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)**

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок з напрямками науково-дослідних робіт

Вирішення проблеми залучення зовнішнього інвестування завжди було і є важливим завданням для забезпечення ефективного функціонування суб'єктів підприємницької діяльності. Одним із способів такого фінансування власного розвитку підприємств є використання можливостей прямих іноземних інвестицій, що стало широко обговорюваною темою в процесі успішної трансформації багатьох країн від перехідної до ринкової економіки. На противагу портфельним, прямі іноземні інвестиції характеризуються своєю довготривалістю та надійністю, особливо в періоди економічної кризи, а також ціняться за можливість доступу до передових технологій, управлінських практик, сучасного обладнання та участі у міжнародних товаропотоках.

В умовах глобалізації, високої мобільності капіталу, а також активізації євроінтеграційних процесів перед вітчизняними суб'єктами господарювання відкриваються перспективи щодо налагодження партнерських взаємовідносин з іноземними інвесторами, для яких Україна має шанси стати привабливою локацією. За таких обставин постає потреба розроблення управлінських підходів зі сторони підприємства, націлених на отримання такого джерела ресурсів, як прямі іноземні інвестиції.

Все вищезазначене обумовлює актуальність теми даної дисертаційної роботи, метою якої є обґрунтування теоретичних положень та прикладних засад

розвитку системи залучення прямих іноземних інвестицій задля отримання додаткових інвестиційних ресурсів задля подальшого розвитку підприємства.

Дисертаційна робота Бирки М.І. є складовою частиною комплексних наукових досліджень кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка», а саме: «Побудова систем процесно-структурованого менеджменту в умовах розвитку міжнародної економічної діяльності» (номер державної реєстрації 0114U001692, акт впровадження від 18.06.2015 р.).

На актуальність теми дисертації вказує також використання матеріалів дослідження при розробленні державної бюджетної теми Національного університету «Львівська політехніка» ДБ/ПСМ «Методологія та інструментарій процесійно-структурованого менеджменту» (номер державної реєстрації № 0111U001215, затвердженої Наказом МОН України № 1177 від 30.11.2010 р.) на кафедрі менеджменту і міжнародного підприємництва у 2013 р., де автором обґрунтовано застосування інструментів маркетингу в контексті залучення ПІІ на підприємства в межах системи процесійно-структурованого менеджменту.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Отримані автором наукові результати та висновки дисертаційної роботи характеризуються високим рівнем обґрунтованості і достовірності, що забезпечено використанням загальновідомих сучасних методів наукових досліджень. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань в роботі використовувались такі методи: логіко-семантичного і порівняльного аналізу, систематизації та узагальнення – для уточнення понятійно-категорійного апарату (усі розділи дисертації), зокрема для обґрунтування сутності понять «прямі іноземні інвестиції», «готовність підприємства до залучення ПІІ», «розвиток системи залучення ПІІ» (розд.1, підр. 1.1, 1.3); методи статистичного аналізу, анкетування, експертних оцінок та емпіричного дослідження – для відстеження тенденцій ПІІ, а також під час розроблення анкети для

підприємств, щоб проаналізувати та оцінити стан залучення ПІІ на машинобудівні підприємства (розд. 2, підр. 2.1, 2.3, розд. 3, підр. 3.2); методи економіко-математичного моделювання – для побудови моделі вибору підприємством прямих іноземних інвесторів на основі результатів функціонування системи залучення ПІІ (розд. 3, підр. 3.2), графічні методи – для наочного відображення результатів дослідження (усі розділи дисертації).

Про високий рівень обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій дисертаційної роботи свідчить їх апробація на десяти міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Дисертаційна робота Бирки Марії Ігорівни вирізняється самостійністю та завершеністю. Автору вдалось аргументовано та переконливо довести вірність провідної ідеї, суть якої зводиться до необхідності формування та розвитку системи залучення прямих іноземних інвестицій на підприємства.

Дисертантом успішно сформульовано перелік завдань, що пов'язані із забезпечення розвитку системи залучення ПІІ на машинобудівні підприємства.

Зміст дисертаційної роботи відповідає поставленій меті та відбиває логіку дослідження. Наукові положення, висновки і рекомендації, представлені в роботі, достатньо обґрунтовані і підкріплені результатами аналізу значної кількості наукових джерел та інформації щодо діяльності окремих підприємств. Зміст дисертаційної роботи відповідає назві теми, засвідчує логічність та завершеність дослідження і відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами.

Звертає на себе увагу серйозне опрацювання літературних джерел, як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, а також матеріалів міжнародних інституцій та спеціалізованих компаній, зайнятих зокрема статистичним спостереженням міжнародної інвестиційної сфери.

Ознайомлення з науковими положеннями, висновками і пропозиціями дисертаційної роботи Бирки М.І. дає змогу зауважити послідовність та увагу до деталей автора.

В дисертаційній роботі запропоновано класифікацію прямих іноземних інвестицій, яка опирається на основних учасників процесу прямого іноземного

інвестування (с. 18-27 дисертації). Виокремленні види прямих іноземних інвестицій використовуються в подальшому дослідженні при оцінюванні стану залучення прямих іноземних інвестицій на машинобудівні підприємства (с. 143-144).

Позитивне враження справляє ґрунтовне аналізування розвитку теорій прямих іноземних інвестицій з позиції того, хто їх залучає, з метою визначення основних передумов та мотивів іноземних інвесторів (с. 28-37).

Можна погодитись із твердженням, що рішення про залучення прямих іноземних інвестицій на підприємство виправдовується лише у випадку, коли усі інші альтернативні варіанти досягнення поставлених перед бізнесом цілей є вичерпаними або ж менш ефективними (с. 57).

Добре прослідковується власна думка автора щодо тлумачення поняття «готовність підприємства до залучення прямих іноземних інвестицій» (с. 58-61).

Комплексним є метод оцінювання стану залучення прямих іноземних інвестицій на підприємства, що враховує не лише умови внутрішнього середовища, а й зовнішнього, та передбачає співставлення з основними тенденціями світового ринку прямих іноземних інвестицій (с. 98, 115-116).

Заслуговує на увагу також концептуальна модель розвитку системи залучення прямих іноземних інвестицій на підприємства, що є основою для управління процесом, що досліджується (с. 158-163)

Важливим з погляду практики є авторська модель вибору підприємством прямого іноземного інвестора, який визначається залежно від результативності того, як функціонує сформована система. Основними ж напрямками діяльності цієї системи, які забезпечують її розвиток, автор пропонує вважати маркетинговий і соціальний (с. 179-190).

Слід зазначити, що дисертація написана грамотно, стиль викладу матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує легкість і доступність їхнього сприйняття для читача. Дисертація насичена професійною термінологією, в той час терміни псевдонаукового характеру відсутні. Робота характеризується однозначністю, послідовністю, точністю викладу фактів, читається цікаво.

3. Теоретична і практична цінність дисертаційного дослідження

Отримані, сформовані та обґрунтовані у дисертаційній роботі результати, висновки та рекомендації сприяють вирішенню актуального завдання науково-прикладного характеру, що полягає у розробленні теоретико-методологічних засад і практичних рекомендацій щодо розвитку системи залучення прямих іноземних інвестицій на підприємства.

Перелічені розробки дисертанта знайшли практичне застосування у діяльності таких машинобудівних підприємств, як ТзОВ НВП «Техноваги» (довідка № 23 від 10.02.2015 р.), СП ТОВ «Електронтранс» (довідка № 033/356 від 12.06.2015 р.), а також державної бюджетної установи «Львівський регіональний центр з інвестицій та розвитку» (довідка № 49 від 06.07.2015 р.),

Окремі положення та результати дисертаційної роботи впроваджені у навчальний процес Національного університету «Львівська політехніка», зокрема при викладанні дисциплін «Міжнародний інноваційний менеджмент» для студентів напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» та «Основи підприємництва» для студентів напряму підготовки 6.030101 «Соціологія» і 6.130102 «Соціальна робота» (довідка про впровадження № 67-01-1581 від 16.09.2015 р.).

Все це засвідчує, що рецензована робота має як теоретичне, так і практичне значення.

4. Повнота викладу основних положень та висновків,

мова і стиль дисертації

Основні положення за результатами дисертаційного дослідження опубліковано в 21 науковій праці, з них 1 колективна монографія, 9 публікацій у фахових виданнях України, з яких 3 статті у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз даних, та 1 англійська стаття у науковому періодичному виданні іноземної держави, що внесене до таких міжнародних наукометричних баз даних, як ProQuest, EconLit, Central & Eastern European Academic Source, International Bibliography of the Social Sciences, Index

Sopernicus. Окрім цього, результати дослідження висвітлені у 10 тезах доповідей науково-практичних конференцій.

Загальний обсяг публікацій 8,77 друкованих аркушів, з них особисто автору належить 7,45 друкованих аркушів.

Наукові публікації в повній мірі висвітлюють найважливіші аспекти дисертаційної роботи та розкривають її зміст. Їх кількість, обсяг і якість надають авторові право публічного захисту дисертації.

Дисертаційна робота написана в офіційно-діловому стилі, що відповідає вимогам до даного виду наукових праць. Структура дисертаційної роботи повністю узгоджується з її назвою, метою та завданнями.

5. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Оцінюючи загалом позитивно дисертаційну роботу Бирки Марії Ігорівни необхідно відмітити, що деякі положення вимагають глибшого обґрунтування і можуть слугувати підґрунтям для дискусій під час захисту дисертації:

1) На рис. 1.1 с. 12 автор виокремлює основні особливості прямих іноземних інвестицій, такі як довготривалий характер, контроль і постійний інтерес, а також прибуткова підприємницька діяльність, проте, чи завжди діяльність підприємств, в основі яких фігурують прямі іноземні інвестиції, є прибутковою. Ця думка є суперечливою. Крім цього, дисертанту слід було б врахувати також те, що до особливостей прямих іноземних інвестицій відноситься і набуття інвестором безстрокових прав власності на об'єкт інвестування і виникнення інвестиційних зобов'язань.

2) Одним із пунктів новизни автора є впровадження нових класифікаційних ознак у класифікації прямих іноземних інвестицій, згрупованій у табл. 2.5 с. 22-23. Такими ознаками є характер використання залученого капіталу, згідно до якої виділяють споживчі, венчурні і виробничо-технологічні прямі іноземні інвестиції, а також результат залученого капіталу, що передбачає поділ прямих іноземних інвестицій на хижацькі,

прогресивні/інноваційні та венчурні. На мою думку, класифікацію доцільно доповнити більшою кількістю нових класифікаційних ознак.

3) При побудові послідовності етапів аналізування стану залучення прямих іноземних інвестицій на підприємства (рис. 2.5, с. 98) окрім ідентифікування індикаторів, які характеризують підприємства, на які залучено прямі іноземні інвестиції, варто було б передбачити критеріальні значення, які вони повинні задовольняти, а також фактори, які спричинили фактичний стан залучення прямих іноземних інвестицій на підприємства.

4) Аналізуючи стан залучення прямих іноземних інвестицій на машинобудівні підприємства у Львівській області, автор виділяє стратегічних та спекулятивних інституційних інвесторів, що діють на ринку (с. 132), і справедливо відзначає, що ознакою перших є сфери діяльності і країни походження інвестицій. Однак, при цьому не уточнюється, чи можуть бути інші критерії розпізнавання спекулятивних інвесторів, і як можуть реагувати учасники ринку і держава на подібні операції, якщо така реакція потрібна.

5) У схемі побудови системи залучення прямих іноземних інвестицій на підприємства, наведеній на рис. 3.2 (с. 152), а також у концептуальній моделі розвитку системи залучення прямих іноземних інвестицій на підприємства на (рис. 3.4, с. 158) дисертант оминає увагою необхідність створення сприятливого інвестиційного клімату.

Проте вказані недоліки і дискусійні положення не применшують загальної позитивної оцінки виконаного дослідження.

6. Загальний висновок про дисертаційну роботу

Дисертаційна робота Бирки Марії Ігорівни на тему «Розвиток системи залучення прямих іноземних інвестицій на підприємства» є завершеною науковою працею, самостійно виконаною на належному теоретичному і методичному рівні. Отримані в результаті дисертаційного дослідження пропозиції та рекомендації характеризуються науковою новизною та мають

практичну цінність. Текст автореферату повною мірою відповідає змісту дисертаційної роботи.

Робота оформлена належним чином і відповідає вимогам, які висуваються до робіт на здобуття наукового ступеня кандидата наук, зокрема, пп. 9, 11, 12 положення про «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567. Це дає підстави вважати, що її автор, Бирка Марія Ігорівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент

Одеський національний політехнічний університет,

доцент кафедри економіки підприємств

Вчений секретар

Дискіна А.А.

Шевчук В.І.